

๒ ทำ ๑ ชั่ง ๑ ดอน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม
ในชุมชนรอบหนองหาร จังหวัดสกลนคร

ศูนย์หนองหารศึกษา

สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

โทรศัพท์ ๐๔๒-๗๔๔๐๐๙ เว็บไซต์ : lac.snru.ac.th อีเมล : ilac.snru@gmail.com

๒ ท่า ๑ ช่ง ๑ ดอน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ในชุมชนรอบหนองหาร จังหวัดสกลนคร

หนองหารสกลนคร

หนองหาร เป็นแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่อันดับ ๒ ของประเทศไทย มีพื้นที่ ๗๗,๐๑๖ ไร่ รองรับน้ำที่ไหลจากเทือกเขาภูพานทางทิศใต้ของเมือง อาทิลำน้ำพุ่ง ห้วยเดียก เป็นต้น ก่อนจะไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอธาตุพนมทางลำน้ำก่ำ โดยหนองหารสกลนครเกิดจากการพังทลายของชั้นหินเกลือใต้ดินทำให้เกิดเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ นอกจากนี้ในปทุมเมืองสกลนครได้กล่าวว่ หนองหารเกิดจากฤทธิ์ของพญานาคเป็นผู้กระทำให้แผ่นดินเมืองหนองหารหลวงยุบถล่มลงเป็นผืนน้ำ ส่วนในหนองหารประกอบด้วยดอนต่างๆ ได้แก่ ดอนสวรรค์ ดอนหัน ดอนผลาญ ดอนไชพอ ดอนหวาย ดอนขาม ดอนจิ้ง ดอนกระใจ ดอนเล้า เป็นต้น

หนองหารมีความสำคัญต่อการดำรงชีพของผู้คนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชน ดังพบหลักฐานทางโบราณคดีอันบ่งบอกถึงความเก่าแก่ถึงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังพบว่า การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชุมชนรอบหนองหารเกิดขึ้นจากปัจจัย ๒ ประการ คือ ปัจจัยความขัดแย้งระหว่างสยามกับลาว และสภาพความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติที่มีมาแต่เดิม

ด้วยเหตุนี้ หนองหารจึงมีความสำคัญมาตั้งแต่อดีต โดยรอบหนองหารมีการตั้งชุมชนต่างๆ ประกอบอาชีพหาปลา เลี้ยงสัตว์ ทำเกษตรกรรม มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนาและวัฒนธรรม มีความสุขสงบร่มเย็นสืบมา ในบริเวณของหนองหารมีแหล่งธรรมชาติและชุมชนที่มีความสำคัญประกอบด้วยแหล่งโบราณสถานที่น่าสนใจ โดยจัดทำเป็นแผนที่การเดินทางท่องเที่ยวทางน้ำในอาณาบริเวณหนองหาร เส้นทาง ๒ ท่า ๑ ช่ง ๑ ดอน ซึ่งจะได้เห็นในหลากหลายบรรยากาศ ทั้งธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม แหล่งโบราณคดีในพื้นที่ชุมชนโดยรอบหนองหาร โดยเริ่มจากบ้านท่าวัด ชมกลุ่มใบเสมาหินสมัยทวารวดี พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่น วัดกลางศรีเชียงใหม่ และพระพุทธรูปหินสมัยทวารวดี วัดมหาพรหมโพธิราช แล้วเดินทางไปยังบ้านน้ำพุ ชมแหล่งน้ำพุธรรมชาติตามตำนานอุรังคินทานและแปลงเกษตรลอยน้ำ จากนั้นเดินทางไปยังบ้านท่าแร่ ชมอาคารเก่าสไตลโคโลเนียลและอาสนวิหารอัครเทวดามีคาแอล สูดท้ายแวะชมธรรมชาติและพืชพรรณท้องถิ่นที่ดอนสวรรค์

๑. บ้านท่าวัด ตำบลเหล่าปอแดง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

บ้านท่าวัดเป็นชุมชนตั้งอยู่ริมหนองหารทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ทับซ้อนกับชุมชนโบราณยุคสมัยต่าง ๆ ดังปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีประเภทภาชนะเครื่องปั้นดินเผา ใบเสมาสมัยทวารวดี ร่องรอยของศาสนสถานเก่าแก่ และที่สำคัญคือศิลาจารึกหินทราย กล่าวถึงการสร้างวัดเพื่ออุทิศถวายแด่พระมหากษัตริย์ในสมัยล้านช้างที่ตรงกับชื่อนามเมืองในอดีต ชื่อว่า “เชียงใหม่หนองหารคามเขต”

สถานที่น่าสนใจ

๑. วัดกลางศรีเชียงใหม่ กลุ่มใบเสมาหินสมัยทวารวดี และพิพิธภัณฑ์จัดแสดงโบราณวัตถุที่ชาวบ้านขุดพบในบริเวณหมู่บ้าน

๒. วัดมหาพรหมไพริราช พระธาตุมหาพรหม พระพุทธรูปหินศิลปะทวารวดี หอพระหลวงปู่สอนสิงค์ศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน

๒. บ้านน้ำพุ ตำบลบ้านแป้น อำเภอโพธาราม จังหวัดสกลนคร

บ้านน้ำพุตั้งอยู่ริมหนองหารทางฝั่งทิศตะวันออก ภายในดอนปู่ตาใกล้หมู่บ้านมีน้ำพุธรรมชาติพุ่งขึ้นมาจำนวนมากหลายแห่ง อันเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน และยังเกี่ยวเนื่องกับตำนานอุรังคนิทาน

สถานที่น่าสนใจ

๑. ดอนปู่ตา ในบริเวณดอนปู่ตามีน้ำพุตามตำนานเกิดพร้อมกับพญาสุระอุทกราชบุตรของขุนขอม เรียกว่า “ทรงน้ำพุหรือช่องน้ำพุ” นอกจากนี้ยังมีก้อนหินที่เชื่อกันว่าเป็นรอยพระพุทธรูปของพระพุทธเจ้า

๒. แปลงเกษตรลอยน้ำ เกิดจากการทดลองแก้ไขปัญหาคาการสะสมของวัชพืชในหนองหารของชาวบ้านน้ำพุโดยการนำเอาวัชพืชที่ทับถมกันเป็นเกาะลอยมาใช้เป็นแปลงเกษตร แล้วปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ

๓. บ้านท่าแร่ ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ท่าแร่ตั้งอยู่ทิศเหนือของหนองหาร เป็นชุมชนชาวคริสต์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๒๗ โดยบาทหลวงชาวฝรั่งเศส ชื่อ ซาเวียร์ เกโก ได้อพยพครอบครัวชาวคริสต์จากตัวเมืองสกลนครข้ามหนองหารมาตั้งหลักแหล่งใหม่ทางฝั่งทิศเหนือ ในอดีตบริเวณหมู่บ้านเต็มไปด้วยป่าไม้ มีหินลูกรังหรือภาษาถิ่นเรียกว่า “หินแฮ่” จนต่อมาเป็นที่รู้จักในชื่อบ้านท่าแร่หรือท่าแร่ในปัจจุบัน

สถานที่สำคัญ

๑. บ้านโบราณโคโลเนียลสไตล์ (Colonial Style)
บ้านรูปแบบสถาปัตยกรรมตะวันตกผสมผสานกับรูปแบบของช่างพื้นถิ่น

๒. อาสนวิหารอัครทูตตามีคาแอลท่าแร่ เป็นสถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีบูชามิสซา พิธีรับศีลแต่งงาน เป็นต้น

๔. ดอนสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ดอนสวรรค์เป็นดอนขนาดใหญ่ที่สุด ตั้งอยู่กลางหนองหารบนพื้นที่ดอนประกอบด้วยไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ อาทิ ยางนา สะแก ช่อย มะเดื่อ พืชสมุนไพร มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติที่หลากหลาย โดยชุมชนรอบหนองหารได้ใช้ประโยชน์เป็นแหล่งอาหาร แหล่งทำการประมง และแหล่งเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ดอนสวรรค์ รวมทั้งเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจทางธรรมชาติของคนสกลนครตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ดอนสวรรค์มีสิ่งที่น่าสนใจดังนี้ ต้นยางนาขนาด ๔-๕ คนโอบ และคูวิถีสีวิตควายน้ำหนองหาร ที่ชาวบ้านนำมาเลี้ยงแบบปล่อยในพื้นที่ดอนสวรรค์ ซึ่งมีมากกว่า ๓๐๐ ตัว

โครงการพัฒนาหนองหาร
เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

“เกษตรลอยน้ำ” : บ้านน้ำพุ

ตำบลบ้านเป็น อำเภอโพนนาแก้ว จังหวัดสกลนคร

หนองหารเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในภาคอีสาน มีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ ๑๒๓ ตารางกิโลเมตร

ปัญหาจากการพัฒนาหนองหารที่ผ่านมา ทำให้เกิดวัชพืชปิดบังหนองหาร ชาวบ้านสัญจรไม่สะดวกและระบบนิเวศชายฝั่งตื้นเขิน

ชุมชนบ้านน้ำพุ จึงมีความต้องการปรับภูมิทัศน์ริมฝั่งหนองหารและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้รูปแบบเกษตรลอยน้ำของทะเลสาบอินเล (Inle Model)

ศูนย์ หนองหารศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากจังหวัดสกลนคร ให้ดำเนินงานโครงการพัฒนาหนองหารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ “เกษตรลอยน้ำ” ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ เพื่อพัฒนาหนองหารให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ “เกษตรลอยน้ำ” แห่งใหม่ของจังหวัดสกลนคร โดยมีรายละเอียดกิจกรรมดังนี้

๑. การวิจัยสำรวจองค์ความรู้ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งวิถีชีวิตของชุมชนกับหนองหาร

๒. ประชาสัมพันธ์และประชาสัมพันธ์กิจกรรมโดยการจัดเวทีชาวบ้านกลุ่มเป้าหมายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

๓. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการกับชุมชนบ้านน้ำพุ และสรุปถอดบทเรียนงานวิจัยไต้หวัน

๔. ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ณ ชุมชนเดาตาลัมพวา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม และหมู่บ้านวัฒนธรรมไต้หวัน อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

๕. ออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม “แปลง
เกษตรลอยน้ำ” เพื่อปรับภูมิทัศน์
ของชุมชนบ้านน้ำพุ

๖. การปรับปรุง “แปลงเกษตรลอยน้ำ”
ตามแบบภูมิสถาปัตยกรรม

